

Locuint'a Redactorului

Cancelari'a Redactiunii

Sra'la *tragatorului*
(*Lövész-utca*), Nr. 5.

Scrisorile nefrancaute nu se voru primi decatu numai de la corespundintii regulari ai „Federatiunii.”
Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalul politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va essí Joui-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune 3 fl. v. a.
Pre siese lune 5 „ „ „
Pre anulu intregu 10 „ „ „

Pentru Roman'a:

prea intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 16 „ = 16 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. tacs'a timbrale pentru fiesce-care publicatiune separatu. In loculu deschisu 20 cr. de linia.

Unu esemplariu costa 10 cr.

Pest'a, 7 Maiu 25. Aprile, 1873.

In siedintia de sambeta (3 Maiu,) prim'a dupa redeschiderea camerei ung. Presiedintele fece reportulu despre misiunea deputatiunii la solemnitatele de cununia a arhiducesei, adeca despre implinirea acelei missiuni.

Presiedintele Bittó se affia in mare perplessitate, vorbia cu multa sfiela si cercá cum se pota pluti intre Scilla si Caribde fara a impinge sau intr'un'a sau intr'alt'a.

Lectiunea ce i se dede d'in partea oppositiunii, prin organulu deputatului bar. Lud. Simonyi, au fostu cátu se pote de blanda, inse destullu de expressa. Presiedintele au inghititu la complimente; s'au scusatu precatu au potutu si s'au feritu a numi pre adeveratii faptuitori ai inconvenientului. Vediendu Deacu perpless'a imbecillitate a Dlui Bittó i veni intru ajutoriu, arruncandu cáte-va cuvinte a sup'a siablonului vechiu, incompatibile cu parlamentarismulu modernu, si assecurandu pre deputati cá asemene inconvenientu nu se va mai intempla, es presse parerea sa cá nu subversa necessitatea d'a se luá vre unu conclusu, ceea ce camera adoptá si D. Bittó va fi d'asu intru sine „Sic me servavit Apollo“ cá-ce de s'ar fi luatu conclusu de blamu, fia cátu de indirectu, dlu Bittó trebuia s'ar renuncie la presiedintia camerei si s'ar allerge a primu presiedintia refusata a baneci franco hongariene.

Cu privire la rechiamarea commissariului reg. Majtényi diuariulu lui Lonyai „Reform'a“ dice cá intru adeveru functiunea commissariului se va sistá si acest'a in urmarca divergentiei de opiniuni, a sup'a politiceia facia cu Serbiu, escata intre ministeriu si commissariulu, adeca sistarea functiunii commissariului nu se face pentru cá si ar fi inchiatu missiunea, neci pentru cá dora ministeriulu ar vre s'ar reintre in constitutiune, ci numai pentru divergentia de opiniuni, va s'ar dicea commissariulu, ca organu allu ministeriulu, n'au vrutu a se suppone ordiniloru capetate, prin urmare trebuie s'ar se duca si ast'lu totu este ore-care adeveru in assertiunea celloru se d'icu, cá ministeriulu n'a isbutitu cu commissariulu s'eu si cá prin urmare trebuie s'ar reintre in constitutiune, parasindu callea si mediulocele silei, care au rema su fara de resultatu.

Negotiatiunile cu Croatii inca se spera cá voru isbuti bine, cu tote cá nu lipsesseu neci passerile cobitorie si in prim'a linia era totu organulu Lonyaiu este, care face arruncature ministeriulu, cá negotiedia cu nesce omeni (Mazuraniciu, Mrazovicu, etc.) cari nu representa opiniunea publica a Croatiei, nespriginici de unionisti pentru cá ceru prea multu si respinsi de partia nationala pentru cá ceru prea pucinu, era cellu mai populare barbatu allu Croaitiloru (Eppulu Strossmayer) este inlaturatu s'au cá insu-si s'ar retrassu, si alte asemene incriminatiuni. Dar ore cine au inlaturatu, sau fece cá patriotulu episcopu se se retraga? Ore nu pre timpulu lui Lonyai s'au intemplantu acest'a si „Reform'a“ totu-si are nasulu d'ar face imputari si mustrari altoru-a. Adeverulu este, cá cestiunea Croatiei stá inca departe de stadiulu deslegarii.

Noulu ministru de interne, D. Szapary, indata la intrarea sa in functiune avu d'a face cu Romanii, dasca-

lindu mai antaiu pre Aradani, acum'a se appuca de Fagarasiani pentru cunoscutele concluse alle representantiei districtuali. D. ministru le au annulatu puru si simplu, motivandu d'in legi procederea sa. Domni de la guvernul atát'a voru suci si resuci bi-tii §§-i ai legii de nationalitate si i voru paralisá cu explicatiuni rabulstice d'in alte legi, d. e. cea pentru organizatiunea judecatorieloru, cátu in fine abiá va mai remané titlulu legii de nationalitate, buna ora ca ossale de magariu substituite mosceloru cutarui santu renumitu. — Nu potemu s'ar nu observámu fratiloru nostri d'in Fagarasiu, la conclusulu loru relativu la alegere, cá am fi doritu ca domni'a loru s'ar fi essecutatu in fapta ceea ce voru s'ar nege cu vorb'a — atunci de si nu erá feriti de urgia stapaniloru, sr fi fostu cellu pucinu scutiti de apostofari satirice. Lupt'a politica so porta cu fapte era nu cu vorbe.

In editiunea de eri ser'a a diuariulu „Pester Lloyd“ Redactiunea impartesiesce de la Bucuresci scirea, cá D. Costaforu este preamultiomitu de primirea ce i s'au facutu la Vienn'a de cátra D. Andrászi. — D. Costaforu n'au avutu a face vre o negotiatiune speciale, ci puru si simplu numai missiunea d'a multiumi cabinetulu austro-magiaru pentru amicabil'a si binevoitori'a atitudinea de buni vecini, ceea ce au contribuitu forte multu la springirea si intarirea actualulu regimulu allu Romaniei. Ce e dreptu, dice „P. L.“ Roman'a neci candu mai nainte nu s'ar bucuratu de pace proportionalminte atátu de durabila, neci de unu ministeriu cu vietia mai indelungata, ca cellu actualu. S'ar nu credia inse cetitorii nostri, cá D. Costaforu s'ar dussu la Vienn'a a face numai metanie, „P. L.“ descopere cá s'ar dussu a face si ore cari assecurari cu privire la junctiunea linieloru ferrate, asiá dupa ce D. Costaforu multiumesce si era multiumesce capulu affaceriloru esterne allu imperiulu austro-magiaru pentru nemarginit'a gratia, cá conclusele de refusare alle Camereloru Romaniei, cabinetulu de Vienn'a nu le au intrebuintiatu de carligu pentru una actiune diplomatica, ceea ce pre guvernulu Romaniei *lar fi impinsu intru una situatiune critica si astfelu mediocritu ar fi contribuitu la invingerea partitulu Rosiloru!* (Pop'a spicu, spaim'a dracu.) In fine, adage „P. L.“ cá prin acellu votu allu camerei cestiunea junctiuniloru nu s'ar inlaturatu de la ordinea d'illei, cellu pucinu in Pest'a asiá se cáde si nu suff're neci o indoieia, cá guvernulu de parte d'a fi renunciatu la sperantia, va pune acusi in miscare tote rotitiele pentru a deslegá acesta cestiune conformu intereseloru Ungariei cari sunt indentice, sau „mergu mana in mana“ cu alle Romaniei, precum dice „P. L.“ N'avemu s'ar adagemu nemica la aceste impartesiri alle diuariulu officiosu, neci s'ar le comentámu, am spusu alta data parerea nostra in asta privintia. — Cátu pentru revellatiunea cá regimulu d'in Bucuresci este sustinutu prin influentia straine si *numai de friciliti'a Camibailoru de Rosii lassámu collegiloru nostri d'in Roman'a, mai competenti decátu noi, a face comentarielu cu necesarielu tiesselature.*

Scirile electrice de la Paris annuncia, cá D. Thiers dupa marile lectiuni ce a capetatu in timpulu d'iu urma,

atátu in adunarea nationala cátu si a fara de acest'a la allegerile celle mai prospete, ar fi prinsu in urma resolutiunea barbatesca d'a se dechiará pentru dissolutiunea adunarii nat. si a treme d'insulu vre dissolverea in septemvre, era allegerile s'ar se facea in Octobru, a. c. — Totodata se annuncia cá schimbári personali in sinulu ministeriulu nu se voru face inainte de reincaperea siedintieloru plenarie alle adunarii nat.

Liniamentele conventiunii intre Francia si Prussia pentru evacuarea mai nainte de timpulu a Verdunului, se dice, cá ar fi precum urmedia: Evacuarea se va face cu una luna mai nainte decum se fipsasse. Celle d'in urma 250 millione inca se voru respunde mai nainte de timpulu fipsatu. Dauncle ce ar resultá prin grabirea evacuatiunii se voru recompensá Germaniei. „Avenir national“ observa cá negotiatiunile s'ar fi inchiatu, noulu tratatu se va presentá indata commissiunii permanente.

Demissiunea ministeriulu italianescu, (Lanza-Visconti-Venosta) pentru care se pretestasse refusarea speseloru cerute pentru cladirea armamentariulu marinu de la Tarentu, se scie cá au urmatu de groz'a legii pentru secularizarea monastiriloru — ministeriulu n'a vrutu ca sub auspiciile salle s'ar se incepa debaterile asupra unei legi, ce tota diplomati'a straina o vede cu ochi rei, ci dede regelui consiliulu, d'a chiamá alti omeni si recumendá pre Pisanelli (vicepresied. camerei) ca unulu ce ar poté constitui noulu cabinetu, dar atátu acestu a, cátu si alti barbati politici, cu cari s'ar suatuitu regele, s'ar scusara pentru marile greutati, ce sr intemina d'in caus'a memoratei legi. Regele este indecis.

In Madridu ultra-republicanii au avutu conferintia cu D. Figueras. Cestiunile pollice se luara la discussiune meritoria si s'ar recunoscutu necessitatea d'a intruduce reformele radicali pretinse in progamm'a federalistiloru; mai nainte de tote se ceru Dlui Figueras promisiunea d'a conduce si mai de parte affacerile republicei; mai departe se decise in principiu modificatiunea ministeriulu, inse asiá ca Di Figueras, Castellaru si Pi y Margalu s'ar remana si mai de parte ca base a ministeriulu, cátu pentru nouele eleminte, intielegere nu s'ar potutu face pana acum, se vorbesce de mai multu si anume de Contreras, Pierrad, Estevanis, Rispa si Garcia Lopez, cari ar fi candidati a intr'a in noulu cabinetu.

On. nostri cetitori si voru aduce a minte de acelle doue concluse alle representantiei districtulu Fagarasiu, cari nu do multu le-anu publicatu si in colonele diurnalulu nostru. Aceste concluse s'ar dimpreuna cu intregu procesulu verbalu allu siedintiei comitetulu municipalu s'au asternutu ministruulu de interne spre approbare; inse in loca de approbare ministruulu Szapary respunde prin o ordenatiune cátra representantia, in carea dice intre altele, cá prin aceste concluse representantia a violatu constitutiunea tierrei, a calcatu in peciore respectulu ce lu detoresce facia cu legile in vigore, cu unu cuventu, a comis o ilegalitate asié de mare, incátu d sa nu pote de cátu r'le nullifice si desapprobe cu tota seriositatea.

Dechiaratiunea comitetulu municipalu, cá nu voiesce a se considerá representatu in diet'a de Pest'a, ministru o dechiará de nelegala si prin urmare de nulla, de ora-ce in intielessulu dispusatiuniloru legiloru d'in 1848 nu mai corpulu legislativu are dreptulu d'a decide a supra modulu de representare si a sup'a validitatii allegeriloru efectuite. Cu privire la allegerile d'in districtulu Fagarasiulu camera a decisu, prin urmare aceste nu mai potu formá obiectu de discussiune. Punctulu relativu la autonomi'a si independenti'a Transsilvaniei, precum si provocarea la progamm'a nationala, inca este illegalu. Uniunea Transsilvaniei cu Ungaria este fapta implinita, legea relativa la acesta uniune este sanctionata si essecutata, deci acesta cestiune inca nu mai pote formá obiectu de discussiune.

Assemenea este illegala — dice ministru — si motivarea dechiaratiunii referitorie la sigilele municipali; provocarea la §. 61 este gresita, de ora-ce acestu paragrafu vorbesce numai despre sigilele officieloru cercuali (preture.)

In fine ministru mai dechiará inca odata cá conclusele mentionate sunt nelegale si prin urmare nulle, fara nici o valoare, dupa aceea provoca representantia municipala, ca pre venitoriu s'ar nu se mai ocupe cu asemeni dechiaratiuni seau concluse.

S'ar asceptámu, cá lucrurile s'ar potu inca desvoltá astfelu, precum nici nu cugetámu.

Camer'a reprezentantiloru Ungariei.

Siedintia de la 3. Maiu, 1873.

Presiedintele Bittó deschide siedintia la 11 ore d'in di, saluta pre deputati intruniti de nou dupa feriele de pasci, aduce la cunoscutia camerei tote petitiunile si representatiunile, cari au incursu la presidiu in acestu restempu de vacantia, arreta apoi registruulu toturoru acelloru interpellatiuni, motiuni, proiecte de resolutiune si de lege, cari s'au facutu si presentatu camerei in decursulu lunei lui Aprile an. c. si cari pana acum nu s'au deliberatu, — si in fine repportedia despre portarea commissiunii de 15 membri, esmissa d'in partea camerei spre a o representá la serbarea cununiei arci-ducesei Gizel'a.

Br. Ludovicu Simonyi iea cuventulu si observa, cá atátu d'in diurnale, cátu de la membrii acellei delegatiuni a afflatu si s'ar informatu, si crede cá toti deputati sciu acest'a, de-ora-ce tota lumea scie, cá acesta deputatiune regnicolara, d'in caus'a nedibaciei presiedinteli, n'a occupatu loculu ce i s'ar convenitu si a trebuitu s'ar lu occupu ca representantia a unei parti a poterii suverane. Dlu presiedinte nu si-a cunoscutu pre deplinu detorinziele ce le-a avutu ca capu allu acetei deputatiuni; d-sa nice n'a incunoscutiutu deputatiunea, cá cine va s'ar vorbesca in numele ei, si-a uitatu de ignalt'a chiamare d'a conduce deputatiunea, ba si-a uitatu chiaru si d'a incunoscutiutu cercurile respective despre sosirea deputatiunii unguresci, si urmarele acestei intrelassari a fostu, cá deput. ung. n'a potutu s'ar ocupe loculu ce i s'ar convenitu. Dlu presiedinte a fostu asié de modestu, incátu a lassatu deputatiunea in numele Domnulu si s'ar multiumitu a occupá acolo numai loculu ce i se oferá ca consiliaru intimu, pentru cá dsa totu a sciutu, se pare, cá intr'o tierra constitutionala presiedintele camerei occupa dupa domnitoriu prim'a demnitate in tierra, si-apoi dieu acesta demnitate nu prea i se siede.

Președintele se încerca apoi a se excușă și chiar a respinge de la sine aceste învinuiri. De sine se iustiflege înse că nu-i prea succedea, pentru aceea betranul Deák înca i veni într'ajutoriu. Elu înca recunoscă că într'adeveru asiá s'a întemplat, dar' garantedia, că pre venitoriu nu se va mai întemplá; propune deci, ca să se treca la ordenea diliei.

Ministrul de justiția Pauler presenta patru proiecte de legi și a-nume despre essamenul practicu de jude, despre institutiunea notaților publici, despre ordenea advocatilor și despre întregirea cărții funduarie in Pest'a.

Ministrul-presedinte Szlávý observa, că după ce cu dorere a afflatu, că delegatiunile nu-si voru gată lecrările până in 10 l. c., crede că ar fi consultu, ca pana ce membrii delegatiunii nu se voru reintorce de la Vienn'a camer'a să nu incepa desbaterile meritorie, ci pana atunci să lucre numai in secțiuni.

Ingnatiu Helfy nu consente cu d. primu-ministru și cu Franciscu Deák, cari sunt pentru prorogarea desbaterilor meritorie. Dsa țiene de cea mai mare anomalia, că camer'a, avendu d'a deliberá nisce agende atátu de urgente, trebuie să amane desbaterile meritorie d'in caus'a delegatiunii. Camer'a a fostu conchiamata mai antái pre 23. Aprile, după aceea pre 3 Maiu, acum înse trebuie să a-scepte pana in 10 Maiu. Oratorele crede, că in asemenea impregiurări chiaru și partid'a dreapta va trebui se recunoscă, că, câtu de nepractica este institutiunea delegatiunilor.

Dupa ce Fr. Deák face reflesiunile sulle la celle dis e de Helfy, presedintele pune cestiunea la votu și majoritatea accepta propunerea relativa la amenarea sedintiilor pana la reintorcerea delegatiunii de la Vienn'a.

Sedinti'a proxima se va anunțá in modulu indatațu.

Affaceri scolare

Din dieces'a Gherlei in Aprile 1873.

Resunetu la corespondinti'a „de langa Huniadinu” a mai multor invetiatori seraci, in caus'a essamelor de calificatiune, publicata in nr. 23 alu „Fed.”

Starea nostra intru tote e asemenea cu starea voștra, colegi de langa Huniadinu, diferinti'a e numai, că noi ne aflam in dieces'a Gherlei, precandu voi ve aflati in archidieces'a Blasiului; suntemu cu toti invetiatori „ecca peccatulu nostru.” De unu tempu incoce si mai cu sama de la annulu 1868 decandu a passitu in vietia legea scolara, totu ordinatiuni preste ordinatiuni, referitorie la detorințele ce le avemu cătra chiamarea nostra, ca tra scola, baserica etc. in se de imbunetate stării nostre materiale nici vorba. Ne aflam in tempulu materialisticu, nimene nu se mai

FOISIORA

Descoperirea gravitatiunii generale.

(de La Place.)

(Fine.)

Oplu acestu-a, cumu si tratatulu totu atátu de originalu a acestui autoru despre optica afora de aceea mai au meritu, că sunt modelele cele mai bune ce si-le pote preferi omulu in scientie. In treusele vedemu câtu de fericitu e autorulu cu metod'a s'a „prin unu sfru lungu de inductiuni se te inalti dela fenomenele cele mai principali la cause si astufeliu se te intorci de la cauza la specialile giuristári ale fenomenelor.”

Ast'a e metod'a cea mai scurta, ce ne pote conduce la adeveru. Neci unu filosofu nu remase atátu de fidelu acestei metode că Newton. Acest'a la condusu atátu la descoperirile sale in analisa, câtu si la teorem'a gravitatiunii generale si la proprietatile luminei. Invetiatii anglesi contemporani lui Newton luminitara si-i adoptara metod'a, si ast'a fu bas'a la unu numeru mare de opuri renumite, care esfra pre atunci. Filosofi anticitatiiei mersera tocmăi pre o cale opusa; ei se pusera pre sene de isvoru a totu, si scornira base generali ca se esplice totu. Acesta metoda, carea nu a produsu lumei de câtu sisteme gole, ajungundu pana in manile lui Des Cartes, nu a mai potutu progresá. Chiaru cu asemenea succesu au aplicatu-o pre tem-

fața indetultu cu dotatiunea sa de pana acuma: ecce preutii cu celle 300 fl. v. a. cari ori si cum considerate sunt atátu de elastice, in câtu se intindu si preste 500 fl. v. a., — asta-di in ainte de tote reclama imbunetate stării loru materiali, si altii asemenea, si ore numai noi cu cei 70—80 fl. cari inca-su numai pre harhia, căci in realitate nici odata nu-i primimu toti, — se nu avemu cuventu a reclama ameliorarea stării nostre materiali. Dorere, că versulu nostru e versulu celui ce striga in pustiu, nu-si affa resunetulu doritu. Pentru tote se affia mediuloce, candu e verb'a in se de salarisarea invetiatoriului indata se ivesce seraci'a materiale, numai e nimene in stare a oferi ce-va. Solutiunile presinte invetiatorești s'au sistemisatu pre la 1861—62 si de atunci nu numai nu s'incercatu vre-o imbunetate, ci amu poté servi cu date, și chiaru s'au micșoratu, si inca in unele locuri din motivulu că totu-si ar fi prea multu unu dascalu 300 fl. v. a. seau după diss'a commune: 750 ace ara si scí face unu dascalu cu atáti'a bani. Da, atáti'a bani i-ar fi invetiatoriului spre stricatiune, că-ci de o parte s'aru poté sustiené in modu ce-va-si mai onorificu de câtu asta-di; ér de alta parte fiindu in stare a-si cumpira cărți si diurnale de cititu, fiindu in stare a poté intrá in societati si conversatiuni cu barbatii inaintati in cultura pre langa aceea că si-ur cascigá cultur'a sociale receruta, ar' inaintá spiritualminte in tota privinti'a, s'aru inaltá la acellu gradu de cultura, care lu-recere asta-di spihulu tempului de la invetiatoriu, si astfelu ar possiede atáta taria spirituale, de amblá de sine, a se conduce in affacurile, ce cadu in sfer'a sa.

E unu ce caracteristicu istru adeveru, in se si dorerosu a vedé, că multi invetiatori numai pana atunci se bacura de amiceti'a preutilor si respective directoriloru scolari locali, pana candu n'au curagiulu a se emancipá de sub luteratulu loru, a-dese ori arbitrariu. Daca care-va invetiatoriu implinindu-si detori'a, ce o are cătra chiamarea sa, voiesce si pretinde ca si directerelu scol. să-si implinesca a sa detorintia ce are cătra scola, unulu ca acell'a mai si-a aprinsu paie in capu; să-i cauti numai rubric'a despre portare d'in informatiunea annuale, ce se tramite d'in partea preutalului in totu annulu Consistoriului diecesanu, si vei afflá câte si mai câte bazaconie; vei vedé pana si notele: nu voiesce a me recunoscce de superioru, de principalu etc. — Ore acestea ce dovedescu? Responduia acei-a, cari se folosese de densele. Onore exceptiunilor!

Seau, daca care-va invetiatoriu aru avé curagiulu a critisá ore-care carte scolara rea, — ceea ce altcum cade in competinti'a invetiatoriloru, — unulu ca acellu-a să se tieoa, că are să indure batujocure fără margini, epitețele de pedagogu modernu, semidoctu si mai scie Ddiu câte alte, — scose, firesce, d'in dictionariulu buneii cuvintiie, tote sunt menite pentru numele lui

pulu lui Newton si Leibnitz, Malebranche si alti filosofi. Omenii celi intiepti, vedendu in sine că nu mai e de nece unu folosu hypotes'a, carea a produsu acea sistema, si vedendu progresale si câtu au se multimesca scientiele metodei d' inductiune, toti s'au datu pre partea metodei lui Newton si cancelariulu Baco o-a intrudusu cu tota forti'a ratiunei si a retorice si astufeliu a recomandat cu atátu mai tare pre Newton prin descoperirile sale.

Acestu geometru mare si a descriu teori'a despre sistemulu universulu după s h i n t h e s a; dar se pare, că cele mai multe asiome le-a afflatu priu analiza, a carei confinia le-a estensu forte tare; simpathi'a lui ca tra sintesá in se respectulu ce-lu pastrá facia de geometri'a celoru vechi lu-determinara se imbrace aceste asiome, cumu si metod'a s'a de fluxiune in vesta sintetica. Ni pare reu că in descrierea loru nu a timentu dramulu pre care le-a afflatu, si că a nimicitu documentele mai multor rezultate, cumu e spre osemplu ecuatiiunea corpului de cea mai mica resistentia, mai placandu-i se lase, ca cetitoriu se-i ghicesca opiniunea, de câtu se-lu instrueze. A cunosce metod'a, ce a condusu pre unu barbatu de spiritulu, nu folosese mai pucinu daca e adoptata de scientie, ma chiaru si renumelui sen, decâtu cumu folosescu descoperile sale; si disput'a renumita, ce s'a escatu intre Leibnitz si Newton despre calcululu infinitului, avé acellu folosu momentosu, că noi poturemu cunosce din aceea pasii acestor doi barbati mari in primele operatiuni analitice.

Simpathi'a lui Newton ca tra sintesa se

Dara se nu ne abatemu de la obiectu. Noue invetiatoriloru d'ia dieces'a Gherlana inca ni s'a impusu, totururu-a, fira deosebire, (preparandi nepreparandi) facerea essamenului de calificatiune, priu ordinatiunea consistoriala de la 21 Maiu 1872.

Nu voimu a dfee, că tacesele ne-aru rețiené de la depunerea acellu essamanu, că-ci acelle la noi nu essistu, afára de o tacsa de 40 cr. v. a. pentru diploma; nu voimu a dfee, că dora spesele calletoriei si intretinerii in Gherl'a ne-aru impedeá d'a poté face essamenulu d'in cestiune, că-ci acest'a se intiellege de sine, ci voimu a dice că chiaru in iniellesulu art. de lege XXXVIII, pre care adeca se basedi'a respectiv'a ordinatiune pentru essamenele de calificatiune, invetia orii cari au absolvitu preparandi'a inainte de 1868 si pre cari legea scolare, ca invetiatori diplomati i-a afflatu in statii, nu mai sunt indetorati a face nici unu essamenu de calificatiune. Să privimu lucrulu mai de appope. Paragrafulu principalu din art. de lege 38 pre care se basedia essamenele de calificatiune si respective pre care se basedia amintit'a ordinatiune, este §. 102, care d'in cuventu in cuventu suna astfelu: „Dupa terminarea cursulu preparandiale la unu annu seau mai tardiu la doi anni, care tempu lu-pote petrece elevulu cu instructiunea practeca, totu elevulu debue să se supuna unu essamenu d'in tote studeele si elaboratele scripturistice din preparandia, si deosebu in praxea instructiunii; si numai după implinirea acestei conditiuni cu succesu, pote castigá diplom'a de invetiatoriu.”

Asiá e, acestu §. indetoresce pre elevii absoluti de preparandia ca, după ce s'au ocupatu in unu annu seau cellu multu in doi cu instructiunea practeca se se intorca éra in preparandia spre a depune éra-si atátu essamenulu teoreticu, câtu si cellu practicu. Abstragundu de la impregiurarea, că fia-care lege incoce cu dispusetiunile sulle numai d'in momentulu de candu intra in vietia practeca, si prin urmare nici una lege nu are putere retroactiva; abstragundu dela adeverulu practicu, că totu-de-un'a cu occasiunea carei-va reforme, individii, cari pre carier'a appucata au servitu unu anumitu tempu, au fostu scutiti de la depunerea essamenelor si a altor formalitati, de multe ori folositorie, in se mai de multe ori inutile, asiá p. e. la organizarea notariatelor, individii cari au servitu ca notari 3 anni in continuu sunt scutiti de la facerea essamenului notariule; să urmarimu lega scolare, si aceea ni dá destulla clarificatiune.

A don'a parte a §. 133, despre invetiatori suna astfelu: „acei invetiatori nediplomati, cari la publicarea legii acestei-a voru fi degiá aplicati, se lassa in statiunea lor, sunt in se indetorati a-si probá esperinti'a si praxea in instructiune, inaintea superioarei auctoritati. Cei ce nu potu probá aceste, in diliele de véra, se potu constringe la invetierea sup-

pote excusá prin fromseti'a si usurinti'a cu carea si-potú elu impreună scrutatiunile sale, despre misicarea corpuriloru in stresectiuni comice, la cele ale geometrilor antici despre natura acestor linie curbate. Sintes'a geometrica afara de aceea si-are meritu, că nu si pote pierde neci odata obiectulu din vedere, si usureza tota calea, incepundu dela asiomele cele prime pana la urmările loru finali; pre candu analis'a le face se pierdi in data obiectulu principalu, si numai după ce te-ai ocupatu in combinatiuni abstracte, finalmente erasi te conduce la densulu. In modulu acest'a se despartiesce omulu de obiecte in analiza, după ce odata s'a ocupatu cu elu atáta, câtu e de ajunsu nece odata insistandu pre calea desemnata de Newton. Fruptificatiunea analizei e atátu de mare, in câtu omulu are se traduca numai nesce adeveruri speciali in acesta limba generala, că se vedea numai d'in terminii ei, cumu resaru una multime de adeveruri noue si neacceptate. Pentru acestu modu de eleganti nece una limb'a alt'a nu e atátu de susceptivera; ea consta intru desvoltarea unu siru mare de termini, care stau in nexu unii cu altii, si toti se deriva d'in unu singuru

plementaria, efeptuinda in cea mai de appope preparandia.”

Va să dica, cuventulu „n e d i p l o m a t i” d'in acestu §. ni lamuresce cestiunea, ni dá unu adeveru necontestaveru, că la publicarea Art. de lege 38 d'in 1868 s'au afflatu in invetiatori d'ia diplomati cari, lucrul naturalu, că nu si-au potutu castigá diploma după prescriptiunile legii d'in 1868 si cari totu-si nu mai sunt indetorati de a-si probá esperinti'a si praxea etc. Si respective de a face essamenulu de calificatiune.

Pre basea acestui adeveru espressu in lege venimu a rogá cu tota stim'a pre ven. Consistoriu, că ordinatiunea numita in cans'e essamenelor de calificatiune, să binevoiesca a o modificá in iniellesulu acestu-a, ca adeca: invetiatorii cari inainte de a. 1868 au absolvitu preparandi'a, si cari la publicarea art. de lege 38 ca invetiatori diplomati, conformu regulamentulu de atunci, s'au afflatu in statii, să nu mai fia indetorati a face essamenulu de calificatiune.

In fine ni luámu voia a roga pre Ven. consistoriu, că se-si mai aduca aminte si de §. 142 d'in lege, căci scola buna, fără invetiatori abili, e cu nepotencia, chiaru asiá cum e cu nepotencia a avé invetiatori abili, resoluti, devotati chiamárii intre impregiurările si dotatiunile de facia.

Mai multi invetiatori.

Caransebesiu 1. Maiu 1873.

Adel ist auch in der sittlichen Welt, Gemeine Naturen Zahlen mit dem, was si thun, edle mit dem, was sie sind.

In colonele d'uarului „Albia” nr. 26 cu dat'a 29. Martiu s'a publicatu o corespondintia d'in Caransebesiu, in carea, incatu privesce societatea nostra de lectura, se deformeza intru atát'a faptele implinite, incatu d'intrins'a abid remane singurulu adeveru in strectoria critica, că dd. I. Ionasiu si Aroun Damaschinu, ambii referenti la dieces'a, s'au eschisu d'in acesta societate.”

Cá on. publicu cetitoriu alu pretiuitei „Federationi” se cunosca căta reutata jace intr'a cea corespondintia, éta faptele ce cu dovedi si cu documente se potu intarf. La 1. Dec. 1871. s'a infintiatu aici o societate romana de lectura, a carei adunare de inaugurare se tiend in Janiu 1872. Cá presedinte se alesse d. Alis. Stancovicu si cassariu d. de Nic. Brancovicu. Ambii comercianti d'in locu. Dlu cassariu, avendu forte a-dese ori a calletorin affaceri comerciali si astfelu prin treburile private impedeatu a se ingriji de agendele societati, instalá pre patru membri, cari aveau a portá incassările. D'in cei patru membri, dd. Iona-

*) La acesta corespondintia promissa se referesce telegramulu d'in Caransebesiu, publicatu in nr. 28 „Fed.”

terminu fundamentalu. Analis'a mai de preferitu si d'in acellu punctu de vedere, că te conduce poruria la metodele cele mai simple. Spre scopulu acest'a trebuie se o aplice omulu numai in unu modu indemanatecu, se alege marimile necunoscutu câtu se pote mai avantajos, apoi se dee rezultatelor una forma, carea, se pote construi forte usioru geometrice, seau se pote esprime in numeri. Geometrii vécului acestui'a (18) convinsi de superioritatea ei se si aflára forte aplicati se-i maresca teritoriu si se-i estendia confiniile.

Omulu in se nu trebuie se neglega consideratiunile geometrice. Ele folosescu forte multu artelor. Afora de aceea e unu obiectu demnu de curiositate se-ti desemnezi in spatiu diferitele rezultate ale analizei si d'in contra ce ceteresci tote proprietatile linielor si a facielor si tote scaimbarile miiloru si carei corpuiloru in ecuatiiunile, care le esprimu etc. Apropiarea acest'a a geometriei de analiza reversa lumina noua preste amendoue scientiele acestea; omulu pote concepe mai usioru si pote urmari cu interesu mai mare operatiunile intelectuali ale analizei, fiindu aceste a chiarificate prin tipurile geometriei; desemnandu apoi tipurile acestea in realitate si streormandu rezultatele geometrice in legi naturali, deca contienu aceste legi universulu si ne descoperu ochiloru trecutulu si venitoriu lui (universulu), atunci privindu acestu teatru sublimu simfimu placerea cea mai nobila, ce pote se esista pentru natura omenesca.

Mai 50 de ani trecuru de la descoperirea gravitatiunii generale, fără că se se fia mai

si Damaschinu erau factorii, cari portau protocoalele si erau, asiá dicendu, suflatul in tote affacerile pecuniarie.

De-ora-ce inse dupa metodu de incassare, adeca dupa manipulatinea domnialoru rezultá la finea an. 1872 una restantia de aproape 100 fl. v. a.; de-ora-ce din venitul curatu de 220 fl. adunati cu list'a cu occasiune duoru baluri, date espressu in folosulu bibliotecei societatei, s'au spesatu 40 fl. incunoscintandu-se comitetulu ulterioarminta si 20 fl. fora nicio in cunoscintiare a comitetului, cari fapte se constatara in adunarea gener. si cari involvu unu abusu si ilegalitate, atacandu-se unu capitalu, acuisitu d'in bun'a incredere a publiculu caransebesianu pentru anumitul scopu, éra nu pentru accoperirea speselor ordinare de cartiru, incaldire, luminare si altele pentru unii membri, d'in partea caroru-a publiculu intregu multu despretiu, intriga afurisita si discordia avú a sufferi; de-ora-ce mai departe, multi membri stimabili incungiu-rau localulu societatii, netragundu chiaru nici unu folosu dupa contributiunea annuala de 12 fl. éra altii, neavendu comoditatile prelinimate la adun. generala, negau subventiunea; de-ora-ce prin portarea rufinatoria si neconsecenta a dloru Ionasiu si Damaschinu in affacerile de alegere municipala se introdusesse disput'a, ataculu fora pudore a toturoru membriloru cari mai cercetau localitatile societatii; de-ora-ce in comitetu nu mai potea tiené ordinea cu viintiosa d. presiedinte; se ivi intre unii membri ideea salutaria despre tienerea unei adunari gen. extraordinarie, si se statoru in comitetu aducerea unei propuneri.

In diu'a prima la 6. Martiu, comitetulu nu fu reprezentantu in numeru legalu, éra in urmatori'a séra dd. Ionasiu si Damaschinu venira cu o interpellatiune, cerendu cu multa vehementia luarea sub desbatere a acellei interpellatiuni. In contra éra majoritatea comitetului si se nu ve mirati, ca ve cautara domnialoru, se si intempra, intrerupendu-se siedintia fora vre-unu resultat, fora cá urgent'a desbatere despre cestiunea de vetia a societatii se se fi luatu la desbatere. In siedintia d'in 13. Martiu éra-si venira cu aceea-si interpellatiune cu lunga introducere, motivare si traganare, spre a trece d'in timpu si a disgustá pre cei-lalti membri, ca dora se parasca siedintia, astu-feliu facendu-se cu nepotintia conchiamarea adun. generale. Portarea dloru I. si D. in asta sied. fu cu totul ne-cuviintiosa; cá-ci la provocarea la ordina a dlui presiedinte, d. D. batú cu pumnulu in mesa, si erupse in sudalme ungueresci, ce intre omeni onesti si binecrescuti, nu se intempra. Dupa aceste triste scene, d. pres. se esprime francu si liberu: „Domniloru, Vi marturisescu, cumca eu totu am cugetatu dupa cuvintelu dloru I. si D. cátra mine, cumca densii au

adausu la dens'a ce-va interesantu; 50 de ani fure de lipsa, cá se pota concepe toti acestu mare adeveru, si cá se pota invinge pedecile ce i-le opunea sistemulu de volbure si, pote — chiaru si ambitiunea geometriloru contemporani lui Newton. Succesorii acestoru'a inse concepara ide'a fericita, se aplica anali-sa la miscarile ceresci si se traduca aceste miscari in ecuatii diferentiale, care se poteau integrá acuratu, seau prin aprosimatiuni convergente, si in modulu acestu-a le succese se esplice din legea gravitatiunii tote fenomenele sistemulu universalu, si se deé una acuratetia neacceptata tateleloru si teorielu astronomice. Spre scopulu acestu-a inse fu de lipsa se perfectiuneze de odata mecha-nic'a, optic'a si analis'a infinitului, cari cu deosebire au se multumesc cerintieloru fisice ceriului pogramulu ce l'au facutu; aceste scientie inse se voru desvoltá cu tempulu totu mai acuratu si mai simplu; dar' nu e nici o indoiela, cá posteritatea va recunosce cu multumita, cá geometrii veculu acestu'a (18) nu i-au predatu nece unu fenomenu astronomicu, a carui cause si legi se nu le fia fostu determinatu. Trebuie se-i concedemu Frauciei observarea, cá deca Angli'a a statoritu descoperirea gravitatiunii generala, ea are se multumesc cu deosebire geometriloru francesi si incuragiariloru ce i-le-a dafu academi'a de scientie, desvoltarea acestei descoperiri si revolutiunile, ce le-a produsu in astronomia.

Greciu, 30. April, st. n. 1873.

Teodoru Ceantea,
stud. philos.

dreptu si voiescu binele societatei nostre;*) dara acuma vediu, cumca numai densii sunt vin'a la tote nerodnelile. Densii s'au sprimatu, cá prin vorba desiérta voru impedeá aducerea decisiunii de conchiamare a adun. gen. str. ordin. fiindu ca societatea stá bine. (!) Eu a-dese ori asin fi cercetatu societatea, dara totu de-n'a m'am temutu si m'am sfiutu a veni in colisiune cu dd. I. si D.*

Mai avura si curagiulu a povesti in acea siedintia, cá domnialoru nu vedu de lipsa convocarea, de-ora-ce societatea stá bine si in cassa se afla 150 fl. pana candu in adeveru in loculu fictiviloru 150 fl. éra nimic'a incorporatu. Dupa celu mai afurisu scandalu se puse d. I. cu o lenitate jesuitica-misericorde-ala do a mai tiené si o predica spre a mai maciná d'in timpu, macaru cá éra 10 1/2 ore ser'a, ca asiá dora se va departá inca vre-unulu spre a face decisiunea nepossibila, de-ora-ce 7 membri se receru spre a aduce decisiune valabila. Bine specularera, dara nu li succese, cá-ci se propuse convocarea conformu statuteloru cu privire la §§. 15, 20, si la §. 54 cu eventualitatile indicate, de unde se vede, cá termenulu de 30 dílle nu pote fi neincungiaru si pentre adun. extraordinaria. Mane-dí se presentá presidiulu o petitiune subscrisa de 28 membri, intre cari nici unulu d'in comitetu, cari cereau adunare gen. str. ord. pre 25. Martiu st. v. Presiedintele constatandu-se cu cáti-va membri d'in comitetu asupra acestei cereri, incuviintia acellu terminu.

Se tramisera la membrii esteri (35 la ar.) 28 invitatiuni formale, nesciundu-se la 6 domiciliulu stramutatu; d'intre 56 membri interni se invitara prin cerculari. in tota form'a 50; 3 fure absentii si dd. I., D. si Dicu nu voira a vidimá acellu cerculariu.

Dupa ce agitatiunea si pressiunea a supra membriloru nu li ajutá nimicu, aflara totu-si cu calle a-si rogá paratori, si chiaru d. Dicu se infacisia la adunare, luá chiaru parte la votarea referitoria la propunerea de eschidere a dlui Achimescu si asiá veni in flagranta contradicere cu assertiunea domniei lor, cá adun. gen. ar fi ilegala. Eta consecintia logica! Acea propunere, carea contine mai multe consideratiuni, totu gravamine in contra domnialoru I. si D. cari stau in strinsa legatura cu neregularitatea incasarii, cari contineu incriminari despre portarea dloru I. si D. facia de cei-lalti membri ai societatii in localitatile societatii, facia de comitetu etc. — se desbatú si in fine pretindiendu-se votarea, avú de resultat eschiderea d'in societate a dloru I. si D. Cumca d. presiedinte si-ar fi datu demisiunea, e falsu. Cá societatea o in totala disolutiune e inca falsu.

Dupa tote acestea delucideza, cumca d'in corespondintia amintita a „Albinei“ numai aceea e fapta necontestabila, cumca dd. desunumiti sunt eschisi. Cella-lalte sunt spoituri de minciuni, la cari on. redactiune a „Albinei“ e de compatimitu, cá fora reserva si inainte de audiatur et altera pars incungiu-ra acea corespondintia de o spudiciu de note, a caroru testu desu-batutu, face aproape mai multu de cátu má-siav'a corespondintia, carea de asta data nu au meritatu a cuprinde loculu ce i sau datu in cosiulu Albinei!

Dora credu dd. de sub masc'a anonimulu, cá potu face lumea se credia, cumca calcarea asiá si asiá a statuteloru, i-au inferbintatu pre densii in contra tienerei adunarii str. generale? — E pré evidentu, cá slabitiunile si peccatele densiloru, nu numai facia de societate, ci facia de intrég'a romanitate din Caransebesiu, li producé o trema crancena. I-taiá cam recorosu cugetulu preste anima, cá immediatu inainte de s. sinodu, — la carele densii cu pucinu sentiu de crestinetate si santientia participa — se se decida sortea lor pentru meritele lor la societatea de lectura.

Acum inse au trecut sinodulu, frie'a de vro schiopatare la restaurarea triannala s'au potolitu prin asigurarea postulu de 1200 fl. in giaba, precum dd. referenti s'au esprimatu; on. dd. ai ven. sinodu sunt bine informati despre celle petrecute in casina, cá-ci nu in

*) E de observatu, cumca dd. I. si D. si-au insusitu, mai cu sama de candu sunt aici o buna praesa de a capacita strainii, ce au treburi pre la Caransebesiu, si a-i tiené, cátu mai ermeticu conservati pana la resoltarea affaceriloru. Recomendamu spre meditare acesta caracteristica d.loru, cari cu occasiunea sinodeloru si la alte occasiuni cercetara Caransebesiulu. Cu terminu tehnicu se dice: a urinde pre cine-va. spre a-lu capacita, etc.)

daru au starnitu dd. referenti, spre a nu scapa vr'unulu fora de descantece de partida doakiana, partida tertiana, partida de clotiani, partida nationalistica-progresistica-nemtieca, despre cari tote namai capulu dloru ferbe in clocote.

Totu-si multa mixietate jace in omu! Vorbescu de ilegalitati acei omeni, cari traiescu infratiti cu elle. Scie d. I., cumca priu ilegalitate este membru allu sinodulu? Scie, cá prin descoperirea faptulu ilegalu cade in greu necasu si rusine complicele ilegalitatii, pentru carea s'au retacutu acum faptulu, pre-candu avea cine-va bunu pretestu de resbunare? Scie d-lui cá intre aceste impregiurari este rasnosu a fi scutitu de barbati stimati si binemeritati ai natiunii? — E destulu! Se fimu omeni in pace, si se facemu mai multu decatu ce vorbimu!

Mai multi membri ai societ.
rom. de lectura.

Greciu 28/4 st. n. 1873.

In Nr. 28, allu pretiutulu diariu „Fed.“ am celitu una corespondentia d'in locu, ditto 17/4 si suscrissa de Dl. doctorandu in drepturi Nicolau Dima; acest'a si-propune se combata celle ce le-am scrisu eu in Nr. 26; in fapta inse si-a deschisu „pentru prim'a data“ dictionariulu, care se vede cá e plinu de neadeveru, calumnie si malitia, si cu acestea se recomanda onoratulu publicu romanu, negrindu-me atatu pre mine, cátu si pre cei-alalti studenti romani de la scolele inalte de aici, cari nu se tienu de calapodulu d. sale. — In interessulu adeverulu cu permissiunea D. V. Dle Red. vinu se-mi facu reflesiunile necesarie.

In siedintia prima a cestui semestru fiindu-se agendele, veni la ordinea dllei alegerea officialiloru. Intielegundu mai de timpuriu cá voru se-mi dee unu postu, inainte de a se fi passitu la alegeri am rogatu societatea se benevoiesca a me scuti de ori ce postu, cá nesce cause nu-mi concedu se fiu officialu. Dlu doctorandu vine in corespondentia sa si-mi dice cá facu d'in „albu“ „negru“ afirmandu cá dupa ce s'a adussu acellu conclusu famosu (!) si fiindu eu alesu de presiedente, am dechiaratu ceea ce am amentitu. Aici vinu se-i spunu dlui doctorandu, cá vorbesco de totulu totu neadeveru, cá-ce chiaru dechiaratiunea ast'a a mea fu caus'a de s'a adussu conclusulu acellu-a. E adeveru inse cá presiedentele C. Munteanu me intrebá, daca voiu se primescu officialu offeritu; eu remanendu consecentu acellei dechiaratiuni, lucru frescu, fui necessitatu se essu d'in societate; addeverulu acestoru assertiuni alle melle lu-basediu pre onorea toturoru membriloru presenti in acea siedintia. Acum judece on. publicu, eu, seau dlu doctorandu facemu d'in albu negru. Statutulu specificu forte detaliatu detorintiele membriloru facia cu societatea, dar' intre acelle nu e cuprinsu si, cá fia care membru trebuie se primesca cutare seau cutare postu, si nece cá s'a practisatu ver o data, dupa cumu i-place dlui drdu se affirme.

E adeveru mai incolo, cá nu am adussu inainte caus'a ce m'a impiedecatu a primi officialu; ast'a o-am facutu d'in amore cátra unire si progressu, assecurandu-i cá si pe venitoriu voiu conlucrá dupa poteri pentru prosperarea societatii. Viedendu acumu cá dlu doctorandu me incrimedia dicundu, cá mi-a placutu propunerea cea rigurosa, crediendu cá fia carele vá face cá mine, écca me vediu necessitatu se descoperu piedeca suspitiosa.

In semestrulu II. annulu scol. 1870—71 si in semestrulu I. an. scol. 1871—72 avú onorea se occupu officialu de secretariu, a carui acuratetia o documentedia protocolulu siedintieloru. Cam pre la finea semestrulu ultimulu a secretariatulu meu, fiindu provocatu de unii membri de tagm'a dlui doctorandu se conchiamu siedintia pre responsabilitatea lor — cá-ce éra se ivisse una incurcatura, depunendu partisanii dsale d'in malitia pre presiedentele respectivu, ceea ce s'a adeveritu apoi mai tardiu, si cari protocoale Vi-a placutu apoi se le nihilati cu totulu si se nu lassati nece urma despre acellu passu intocmai nelegalu ca ei acestu presente; — dorintia de a vedé delaturata acea crisa me fece se urmediu provocatoriloru, crediendu sinceritati lor; in fine inse me vediuu chiamatu inainte judecatoriei pentru calcarea le-

giloru de reuniuni, unde daii provocatori, inna-dusindu-si conscientia, afirmara cá eu asiu fi convocatu acea siedintia pre responsabilitatea mea, si in urm'a acestei afirmatiuni, ce documentedia caracteru, fui constrinsu a responde „pedeps'a banala dictata de judele respectivu.“

Societatea „Rom.“ si dlu drdu si-voru mai aduce bine aminte de acellu faptu ne-manu escercitatu facia de mine, carele eram „officialu,“ dar' de locu nevinovatu.

La rondulu meu vinu acumu si eu se in-trebu, cumu mi-ar fi fostu pos.ibilu se mai fiu officialu societatii, carea m'a trassu prin tina fara de a meritá? Acest'a m'a impiedecatu deci d. drdu se primescu postu si nece de cátu intentiunea rea, de carea me acusi. Mi-am tienutu a fi consultu se nu ve descoperu acesta cauza, cá-ce éra s'ar fi fostu struncinatu unirea, cá mai essistá in societate, pentru cerea am pledatu si voiu pledá totu de-a-un'a, cá-ce numai unirea cu fetulu ei progressulu ne mai potu assecurá locu in concertulu popularoru. Considerandu-le acestea, cugetam cá voi poté conlucrá si eu mai departe la scopulu societatii, si nefiendu officialu.

Se se attinge de conclusulu acellu-a intelleptu (?) spunu francu dlui drdu si societatii cá e ilegala, cá-ce ori ce societate, fia literaria, fia politica, trebuie se adduca numai concluse basate pre statutu. Me miru, dle Dima, cá nu precepi inca atát'a d'in legile de reuniuni, ca unulu carele ai de a face totu cu drepturile! Ore ce ai dice candu asiu face arretare la locurile competente despre acestu passu allu D. Vostra? Indata te-ai seculá in capulu mie: cu Romanismulu cu totu ai strigá in lumea larga cá sum intrigantu, cá se menune unire si cá amblu cu intentiunea de a dálovitura de morte societatii, si mai sciu eu ce ai mai aflá prin glossariulu acellu-a juridicu allu dsalle! — Eu nu asiu fi publicatu acea procedura a D. Vostre, dar' am cugetatu, cá prin aceea Vi veti deschide ochii si veti scapá de perire societatea aceea la acarei infliintiare si prosperare am conlucratu si eu cá ori si care altu membru; dar' m'am insiellatu amaru.

Dlu doctorandu dice apoi, cá societatea a fostu fortiatu se adduca acellu conclusu, fiindu numai 9. membri de toti. Se vede cátu de ageru petrunde ide'a de societate. Eu asiá sciu cá, ne aflandu-se officiali noi, procedur'a cea „legala“ si „moral“ e, cá officiali vechi se functionedie mai departe; nu urmedia nece de cátu cá societatea trebuie se se dissolve. In modulu acestu-a éra delaturatu totu reulu. Dar' ce se faci! Pana candu omulu e guvernatu de libertate psychologice, nu pote se urmedia motiveloru celloru mai bune in affacerile salle, ci ambla portatu mai multu de instinctu — Atát'a cu respectu la rectificatiunile melle!

Dlu doctorandu Dim'a in responsulu seu nu remane consecentu la ceea ce si-a propusu, ci me improsca in felu si forma acumu pre mene, acumu pre cei-alalti studenti romani, cari nu appartieniu ideileru salle scalciate.

Intentiunea rea etc. ce mi-le inputa mie, credu cá on. publicu va vedé cá e malitia, d'in celle ce le-am amentitu mai susu. Respectivulu dice in unu locu, cá, cei ce vomu avé odata sant'a detoria se educamu tenerimea, in locu se ne ocupamu de specialitatile nostre mai seriosu, credemu a fi facutu destullu, scriindu d'in candu in candu cáte unu articulandru politicu, seau chiaru recensiuni neesacte, prin care incubamu discordia. Ce se attinge de partea prima a acestoru espeptoratiuni i-observu d'in parte-mi, cá avendu si eu siesse anni la scolele inalte ca dlui voiu fi facutu de securu mai multu ca ds'a, altu-mentrea fia carele grigesca de lamp'a sa, cá-ce venindu mirele, amaru va fi de cellu ce nu vá avé oleu. Cu privire la partea a II-a de incubarea discordiei i-revocu in memoria Dlui Dim'a si societatii, pentru carea se vede cá scrie, serbatoarea d'in ajunulu annulu nou de estu tempu, unde dlui et comp. ardietoria dupa concordia si pogresu mi-respinsera prepunerea, de a se invitá la serbare toti studentii romani de la scolele innalte de aici. Apoi ce se dicu de festivitateniendia in 3/15 a c.p? Mai bine de 2/3 d'intre studentii romani nu appartieniu societatii. Unulu d'intre acesti-a, punedu pondu mare pre acea di jubilaru, si sciindu cá societatea dupa statutu nu pote arangia serba-

tori politice, affia de consultu a se arrangia acea serbare d'in partea tinerimei studiose la scolele innalte d'in locu, ceca ce e iertatu; spre scopulu acestu-a emisese unu circulariu cãtra toti stud. rom. sã benevoiesca a conveni spre a se consultã despre modalitatea serbarei. Dlu doctorandu cu cei alalti ver o 5 insi respinsera cu dispretiu acea provocare; ore ast'a o numesci Dta dle Dim'a incubare de discordia d'in partea nostra si unire si era unire d'in a DVostra? Noi suntemu caus'a cã ati remasu acumu numai 6, insi inso-cietate?

„Necultura de anima“ totu de-a-un'a se vede d'in faptele respectivului individ. De locu nu m'asiu bucurã candu asiu dispune pe atãta cultura de anima ca Dta. Fi securu cã nece o nece cei alalti studenti romani nu te invidiamu!

In unu locu amintesc dlu Dim'a, cã unii membri fura scosi d'in societate pentru portarea lor „scandalosa.“ La ast'a mi'ar' placẽ sã vediu nesce argumente. Eu unulu nu cunoscu nece unu scandalu; sciu inse atãta cã „a pismeireutate“ d'in partea unoru de ai dsale contribui essilarea acelloru-a d'in societate, dar' nece de cãtu excessele, ce jacu numai in creeri dsale. Altu-mentrea peccatumu dle doctorandu vedindu paiulu in ochiulu altui'a si nu bãrn'a d'in allu nostru.

Spune-mi, dle Dim'a, candu am datu ansa la certe! Au nu dta et. comp. m'ati constrisnu la ast'a prin conclusulu dvostra absurdu? Ar' fi trebuitu sã tacu, ori sã ve laudu procedur'a, dicendu cã societatea „Romanismulu“ infloresce, accoperindu-i peccatele. Dar' sã scfi, cã reulu cellu mai mare la romani e, a tacẽ de scaderi si a le suppleni loculu cu laude essagerate. Eu inse nu sum si nu voiu fi nece candu de acestu principiu fatalu; voiu demascã ori si candu pre cellu ce comitte erori, si-lu voiu flagellã dupa cumu merita, pretendendu inse de la fia carele, sã faca cu mine astufeliu, cã-co nedandu la tempu medicin'a necessaria cangrenei, totu corpulu trebue sã piera.

Ti-recomandã apoi sã lassi in pace pre bravii nostri veterani, cã d'insii sciu cu multu mai multa carte cã noi, si in cestiuni vitali au sciutu si sciu sã se unesca totu de-a un'a. De la d'insii nu vomu inveniã neunire, ci numai patriotismu addeveratu.

In fine observu dlu doctorandu — dorere! — si aceea, cã inca nu scie ce insemna cuventulu rigorosante. Sciu, cã numai acellu a e rigorosante, carele a depusu dejã unu rigorosu, priu urmare dd. Munteanu si Calefariu sunt considerati de atari numai d'in partea dtale. Apoi de altu-mentrea nu numai rigorosantii sunt ocupati, ci dupa cumu sciu eu de la facultatea filosofica, studentele are sã lucredie si lucredia forte multu pana si-plenesce cursulu, cã-co altu-mentrea nece in 20 anni nu va fi in stare sã-si depuna essamenele, asiã dara nu ai sã te laudi, ca ai primitu postu in societate, cu tote cãesci rigorosante.

Me opprescu aici) cã sã nu ostensescu pre on. publicu cetitoriu, lassandu-lu sã judece in cãtu o addeverata assertiunea dtale, cã scrierea mea d'in Nr. 26. e desbracata de tota obiectivitatea si in cãtu meritediu invinovatãrile ce ti-a placutu sã mi-le faci.

Teodoru Ceontea, Stud. de filos.

VARIETATI.

(„Economulu“ illustratu.) Cu bucuria venim a aduce la cunnoscintia onor. publicu cetitoriu, cã din lun'a lui Maiu incependu „Economulu“ din Blasiu, acestu organu periodicu pentru toti ramii de economia, industria si commerciu, se va edã illustratu, fora d'a se

*) Redact. „Fed.“ inca dechiara de terminata acesta neplacuta polemia si roga pre toti acei ddi corr. cari au bunetatea d'a-si luã ostenele a ni reportã despre unele intemplari de interessu mai restrinsu si locale, precum si pre acei ddi, cari apoi veniu cu reflexiunile lor, cã sã benevoiesca a luã in consideratiune atãtu augustimea coloneloru nostre, cãtu, si mai clessu, patientia cetitoriloru, pre cari trebue sã-i crutiãmu, si acest'a se va face candu nu se voru aduce la tergu certele personali si candu mai vertosu inevitabilele polemie se voru restringe numai la celle neces. arie. Red.

urcã pretiulu de prenumeratiune, care remane si de aci in colo 4 fl. pre annulu intregu. — Totu odata anunciamu, cã la espress'a dorintia a P. S. Salle dlui arceiepiscopu si metropolitu Ioanu Vancea, redactiunea „Economulu“ s'a determinatu a edã pre langa „Economulu“ in ca unu organu nou, care va avẽ sã conlucre la cultivarea si progressarea investimentulu popularu de o parte, era de alta parte, va avẽ de a apperã scolele nostre nationale romane — confessionalu — de tote atacurile d'in afara; acest'a va fi „Foiã scolastea“, care va essã de doue ori la luna, de-odata cu „Economulu“ in formatu 8° mare de cãte 1/2 cola si se va potẽ prenumerã numai de cãtra prenumerantii „Economulu“, pana la finea annulu 1873, adeca pre celle optu lune urmatorie, cu 1 fl. v. a. seau 2 1/2 lei monet romana. Tragemu attentione onor. publicu romanu a supra acestoru foi si sperãmu cã va grabã a concurge cu alutiarele materiale necesariu la atari interprinderi, prenumerandu si imbracisandu cu caldura aceste organe devotate interesseloru materiale si de cultura allu poporulu nostru.

*) (Unu tãpetu rutenescu d'in Bucovina.) Diariulu „Osten“ din Vienn'a ni comunica, cã unu pretinsu rutenu din Bucovin'a se plange si vaera in tonulu cellu mai desperatu, cã rutenii de acolo, cari dupa dunsulu formedia majoritatea locuitoriloru tierrei, au ajunsu sorte fratiloru lor din Galic'ia resaritenã. Minoritatea (!?) romana i appesa si insulta fãra nici o crutiare, in toc mai precum facu si polonii in Galic'ia resar. Temeritatea conducatoriloru romani, d'a supprime elementulu rutenescu si nemtiescu in Bucovin'a, trece tote marginele. La facultatea teologica, la gimnasiu si scol'a realã — d'ice ruteanulu — romanii si-au facutu cuiburi de agitatiuni politice, spre a influentiã a supra elementulu rutenescu si germanu. Scolariu ruteni seau nemti din scol'a principala si din cea de cantãri din Cerneuti sunt insultati indata ce marturisescu cã ei sunt ruteni; pentru acesti „tiapi de junghiare“ ar fi destinata o banca laterala a-numita, pentru ca nu cum-va cea-lalta tenerime sã se „mangesca“ de acesti „necurati.“ Aceste si alte asemeni desceperiri face pretinsulu ruteanu d'in Bucovin'a, si diurnalulu „D. Ztg.“ din Vienn'a i le publica ca pre celle mai sante addeverari. Ba ce si mai multu, coresp. ruteanu dãce cã limb'a romana s'a redicatu la limb'a de propunere in tote scolele poporali din tierra, era indomulu rutenescu si nemtiescu se negligã intrãdinsu. Facia cu acesta procederea romaniloru poporulu rutenescu se teme a-si mai da princiã la scola. La tote aceste redactiunea diariului „Osten“ face urmatori'a nota prea nimerita: „In suburbulu Leopoldstadt de aici, s'au asiedatu o multime de judani din Turc'ia, cari toti se gereza de turci. Viennesi de cãte ori vedu pre cãtu unu conlocuitoriu de acesti-a observa ironicu „Dieser Terke, wie ich merke, ist aus nuserem Bezerke“ (Acestu turcu precum vedu, este din cerculu nostru). Acestu ruteanu allu diariului „D. Ztg.“ inca se parte a fi d'in „cerculu nostru,“ seau mai bine d'issu este „unulu d'intre omenii fideli constitutiunii,“ si este mai multu de cãtu probabili, cã numele lui este Itzig seau Feiweil, Kiesler seau Goldenberg, cu unu cuventu, unu nume, care abiẽ se va potẽ affiã intre santii d'in calendarulu rutenescu. Cetitorii nostri sciu, cã noi avemu aceea-si bunavointia si nutrimu aceea-si simpathia facia cu nationalitatea rutenesca, ca si cu tote nationalitãtile Austriei. Egal'a indreptãtre a nationalitãtiloru, in intellesulu cellu mai largu allu cuventulu, a fostu si este programulu nostru. Inse acestu ruteanu allu diariulu „D. Ztg.“, care se descarca cu insulte a supra romaniloru, intr'o foia inimica nationalitãtiloru, nu pote sã fia altu cine-va, de cãtu unu jidovasiu din Cerneuti.“

*) (Ploia multu dorita) a sositu si precum se vede int'atãta s'a atasiatu de noi incãtu cu greu voiesce a se mai deslipi; de la pascele nostre incoce abiẽ amu mai avutu vre-o d' frumosa; acest'a d'altmintrelea nar' fi fostu nici unu reu, inse reulu si calamitatea este, cã ploia continua a re-

citu temperatur'a, asiẽ incãtu frigulu de nopte pria multe locuri a causatu colle mai mari stricatiuni, cu osebire pomii si viniẽle, ca mai gingasie, au sufferitu forte multu. Daun'a este necalculabila; economii si-voru potẽ face o judacata sigura despre devastatiunile causate de frigulu de nopte dupa ce tempulu se va limpedi si incaldi. Scirile mai recente d'in mai multe pãrti ni spunu, cã tempulu s'a intorsu spre bine; dupa ploia calda de vera, urmara dille frumose si tempu caldu.

*) (Tenerimea) romana d'in Buda-Pest'a, inchiaandu in Adunarea ei de la 4. Maiu a. c. esaminarea socoteloru comitetulu balulu romanu d'in Febr. a. c. dede comit. absoluturiu necessariu. Venitulu curatu de 200 fl. s'a si predatu societãtii de lectura de aici.

*) (Imenãu.) Dlu Haritonu N. Ciureu, fiulu bravulu comerciantu Nicolau Ciureu din Brasiovu, care de mai multi anni este membru principalu allu cunnoscutei societãti romane ce tiene in arenda apele minerale de la Borszék, in Secuime, Domineca in 4 Maiu a. c. si-a celebratu asatori'a cu amabil'a si frumosa domnisiã Maria N. Dimitriu, totu d'in Brasiovu. Ddien sã binecuvente acesta unime.

*) (Jubileulu Natiunii romane.) Dupa cum ni se serie, Romanii in mai multe pãrti se prepara a serbã cu solenitate diu'a jubilaria de 3/15 Maiu 1873. Assemene scim cã tenerimea romana studiosa, mai cu seama cea de la Universitãtile d'in Vienn'a, Gratiu, Pest'a, Clusiu de acum'a facu preparatiuni, pentru ca memorabilea di jubilaria sã se serbedie cu demnitãte in acelle locuri. Aceste jubileuri voru impreunate si cu parastase pentru sufletele memoritoriloru Muresianu, Iancu si Barnuti. Fia!

Franc'ia. Scirile despre crisea ministeriale, de care facuramu amentire la rondulu seu, se sustie asta di cu mai multa firmitate. D'in unele pãrti se affirma, cã presiedintele Republicei, Dlu Thiers aru fi invitatu pre D. Grévy, fostu presiedinte Adunãrii nat. a face parte d'in noulu cabinetu ministeriale. Daca acesta scire se va addeveri apoi este sennu vederatu cã republicanismulu cuceresce terenu totu mai estinsu chiaru si la guvern. De assemene importantia este, cã D. Buffet, presiedintele Adunãrii nat. (conocutulu monarcistu) a presintatu Dlu Thiers una adresa republicanã a generalatulu Vogesiloru, prevediuta cu propri'a subscriere a D. Buffet.

Ministeriulu de resbellu se occupa de unele elaborate, cu privire la impartirea truppeloru in districtele, astadi ocupate inca de ostirile germane. D'in acesta cauza s'au amenatu exercitiile militari, ce se tieneau pre tempulu acestu-a in Parisu si giuru. Se dice, cã guvernulu aru avẽ de cugetu a numi pre generariulu Mac-Mahon comandate toturoru truppeloru, cari dupa evacuatiune voru fi lu garnisona in locurile de la Lille pana la Besacon. Diariulu „Avenir national“ ni comunica, cã presiedintele Republicei va presintã consiliulu ministriloru proiectulu unei legi electorale. Acãsta lege, redactata si cu concursulu Dlu de Guard, contine urmatoriile dispuetiuni principale: Locuire de duoi anni in comunitatea respectiva pentru a potẽ fi allegatori; statorirea maiorentãtii politice pre etatea de 21 anni; redicarea votulu dupa lista de scrutiniu; reducerea numerulu deputatiloru la una tertialitate: adeca unu deputatu la 70,000 allegatori. Dupa conceptulu radicalu allu votulu universale aceste propuneri nu sunt correspunditorie.

Itali'a. Cabinetulu italianu, care in sangerosulu annu 1870/1 a afflatu necesariu a face abantia cu German'ia contra Francie, asta di inca era tema de vre o resbunare a acesteia a supra Italiẽ; ba D.D. Lanza-Sella credu, cã acãsta resbunare este unulu d'intre punctele programmei politice a lui Thiers, deci au propusu camerei italiãne votarea unei summe anumite pentru redicarea unui arsenalu spre inta-

rira portulu Tarent. Camera inse nu affia necesaria votarea summei cerute de guvern, si astfelu guvernulu si-dede dimisiunea in man'a regelui Vitoriu Emanuel. Dimisiunea inse nu se primã pentru cã neci fruntasii opusetiunii Minghetti, Ricasoli, neci ai radicaliloru Ratazzi de-o-cãmdata nu se sãntu in stare a conduce destinele Italiẽ, mai cu seama pana nu va fi decisa si complanata delicat'a cestiune a legii pentru monastiri. Numai dupa resolvarea aceste grelle cestiuni oppusetiunali voru da ultim'a lovitura actualei cabinetu Lanza Sella. Astfelu dara crisea ministeriale d'in Rom'a este alta edițiune a cellei d'in London. Diariiele neamice Francie, fãra indoieia, nu intardia a exploatã acẽste torturatorie impregiurãri spre folosulu Germaniei, si debilitarea ginte latine, amagindu pre italieni si guvernulu lor.

Nu suferẽ neci una indoieia, cã miscãrile republicane in Italiã progressã d'in d' in d'i. Daca actualele ministriu, in parte conservativu, va fi restornatu si, daca elemente mai estreme, mai amice republicanismulu voru ajunge la conducerea destineloru Italiẽ, atunci dilele de domnire a familiei Savoiane se potu considerã numrate si proclamarea Republicei italiene este numai cestiune de tempu. Acestea sunt pãrerile celloru mai multi consentori ai trebeloru italiene.

Ispani'a. In tempulu cellu mai recente, inse mai cu seama de la disolvarea commissiunii permanente, trebele d'in Ispani'a au luat aventu mai imbucuratori. Conjurãtii, marquisulu de Sardoal, Serranu, Caballero de Rodas, Letona, Topete, cari cu ajutorulu armatei incercara a restornã guvernulu, seau au luat lumea in capu, si au sunt unde va ascunsi; cã-ci guvernulu, fiindu informatu despre intentiunea acestoru omeni, numai de cãtu dispuse prinderea si arestarea lor, inse tote cercetãrile remasera pana acum'a desiertẽ. „Imparcial“ recunosce, cã voluntariu Republicei au lucratu forte cu precautiune la aperia ministeriulu; voluntariu n'au comissu neci unu excessu si s'au portatu in actiunea lor astfelu, in cãtu liber'a cerculatiune n'a sufferitu neci una pedeca. Acestu documentu datu de unu diariu monar. facia de caus'a Republicei, atacate de multe calomnie, nu este de pucinu pondu.

Sciri electrice,

Rio-Janeiro, Maio. Ploiele au casianatu perdi nespuse; trei pãrti alle cetãtii sunt parte nimicite, parte ruinate.

Viena, 6. Maiu. Episcopi galliciani in frunte cu arceiepiscopulu d'in Leupole tramissera lui Ledochowsky una adresa de recunoscintia pentru cã a aপরatu drepturile baseice.

Roma, 6. Maiu. Pap'a primã 45 peregrini francesi, cari i presintara una adresa. Pap'a respunde la acãsta adresa prin unu lungu discursu, tenuu in limb'a francesã; peregriniu cercetara apoi si pre cardinariulu Autonelli.

Viena, 6. Maiu. Aprope 8000 persone au cercetatu eri espusetiunea universale.

Bern, 6. Maiu. D'in celle siesse legi, cari s'au presintatu eri poporulu, s'au votatu numai legea despre uniu-nle tragatoriloru; celle-lalte tote fura respinse.

Bern, 6. Maiu. Consiliulu federatiunii nu concess, cã duces'a de Madridu (soci'a lui Carlos) si agentii ei se domiciliẽ in cantonele vestice alle Elvetiei, fiindu cã in vill'a ducesei, aproape de Genev'a, se descoperitu materialu de resbellu, ce erã sã se espedie rescolatiloru. Elvetianii nu voiescu cã Genev'a se fia centrulu rescolei carlistiloru.

Propriet., edit. si red. respundiet.:

ALESSANDRU ROMANU